

3. Харитонов Є. О. Правове забезпечення належної реалізації права на житло : навч. посіб. / Є. О. Харитонов, Н. О. Саніахметова. — К. : НМК ВО, 1990. — 176 с.
4. Тилик Т. М. Припинення житлових правовідносин : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Т. М. Тилик. — К., 2010. — 18 с.

ЖОРНИК М. О.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
викладач кафедри загально-правових дисциплін Черкаського факультету,
кандидат юридичних наук

ДО ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ СПОСОБІВ ЗАХИСТУ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ

Порушення, невизнання або оспорення суб'єктивного права є підставою для звернення особи за захистом своїх прав та інтересів із застосуванням відповідного способу захисту. Тож, звертаючись до суду за відновленням власних прав, особа нерідко постає перед вибором дієвого інструменту — способу захисту цивільних прав та інтересів.

Керуючись принципом диспозитивності цивільного судочинства, позивач самостійно обирає спосіб захисту судом цивільних прав та інтересів, встановлений ст. 16 ЦК України [1]. Суд може також захистити цивільне право або законний інтерес й іншим способом, встановленим законом або договором.

Проте, дискусійним залишається питання про можливість застосування такого способу захисту права, як визнання договору неукладеним. Зокрема, Узагальнення Верховного Суду України від 24.11.2008 р. «Практика розгляду судами цивільних справ про визнання правочинів недійсними» передбачає, що встановивши, що правочин є неукладеним, суд на цій підставі залишає позов про визнання правочину недійсним без задоволення [2]. Наслідки недійсності правочину до неукладеного правочину не застосовуються, оскільки вимога про визнання правочину неукладеним не відповідає способам захисту цивільних прав та інтересів, передбачених ст. 16 ЦК України, відповідно, підстав для його задоволення немає.

Діаметрально різними з цього приводу є наукові погляди.

Ярема А.Г. вважає, що «цілком очевидна ненормальність такої ситуації, коли особа має те чи інше право, коли вона може звернутись до суду з вимогою про захист цього права у разі його порушення, але суд не може задовольнити позов, оскільки спосіб захисту права, про який просить позивач, не передбачений законом чи договором» [3, с. 198].

Мірошніченко А. А. пропонує ще до порушення цивільної справи з'ясувати, чи передбачений законом спосіб захисту, про застосування якого просить позивач. Якщо такий спосіб законом не передбачений, справа розгляду в порядку цивільного та господарського судочинства не підлягає, і суд повинен відмовити у прийнятті позовної заяви [4].

Подібний висновок впливає і з Постанови ВСУ № 5 від 07.02.2014 р. «Про судову практику в справах про захист права власності та інших речових прав» – неправильно обраний спосіб захисту права власності чи іншого речового права не є підставою для відмови у відкритті провадження у справі, повернення позовної заяви чи залишення її без руху, а в певних випадках за таких обставин може бути відмовлено в позові [5]. Тобто, суд визнає право позивача звернутися із неправильно обраним способом захисту, але оскільки керівна судова практика заперечує можливість визнання правочину неукладеним, він є неіснуючим, а отже є всі підстави для відмови у відкритті провадження у справі.

Не погоджуючись із даною позицією Верховного Суду України, вважаємо, що в такому разі гарантоване Конституцією України право на судовий захист залишається нездійсненим, адже в даному випадку особою реалізується лише право на звернення до суду, а право на правосудне рішення залишається недосяжним.

На наш погляд, юридична некомпетентність позивача не має ставати на заваді реалізації завдання судочинства, яким в т. ч. є справедливий розгляд і вирішення справи, а не відмова у заявлених вимогах через неправильний спосіб захисту. Відмова у відкритті провадження відповідно до п. 1 ч. 2 ст. 122 ЦПК України здійснюється на тій підставі, що заява не підлягає розгляду у судах в порядку цивільного судочинства.

За ч. 4 ст. 10 ЦПК України, суд сприяє всебічному і повному з'ясуванню обставин справи: роз'яснює особам, які беруть участь у справі їх права та обов'язки, попереджує про наслідки вчинення або невчинення процесуальних дій і сприяє здійсненню їхніх прав у випадках, встановлених кодексом. Слова «суд сприяє» в контексті даної статті має імперативне значення. Безпосередня участь судді у керівництві процесом має спрямовувати розгляд судової справи у спосіб, що більш відповідає характеру справи. Таким чином, суд повинен роз'яснити позивачу про необхідність внесення змін до позовної заяви з урахуванням правильного способу захисту права в спірних правовідносинах та уточнити його думку з приводу цього.

Список використаної літератури:

1. Цивільний кодекс України. Верховна Рада України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Електронний ресурс: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15/page>

2. Узагальнення Верховного Суду України від 24.11.2008 р. «Практика розгляду судами цивільних справ про визнання правочинів недійсними». Електронний ресурс: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0003700-08>
3. Ярема А. Г. Право особи на ефективні засоби судового захисту цивільних прав та інтересів / А. Г. Ярема. // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. – 2007. – С. 195–202.
4. Мірошніченко А. А. Справи, яких не повинно було бути: щодо адекватності обраного способу захисту прав на землю [Електронний ресурс] / А. А. Мірошніченко – Режим доступу до ресурсу: http://www.google.com.ua/url?url=http://www.amm.org.ua/images/stories/Land_Law_Metaterials/Miroshnychenko_Spravy_jakikh_ne_povinno_bulo_buti
5. Постанова Пленуму Вищого Спеціалізованого Суду України від 07.02.2014 № 5 Про судову практику в справах про захист права власності та інших речових прав [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0005740-14>

ДАНИЛЬЧЕНКО О. В.

Миколаївський інститут права
Національного університету «Одеська юридична академія»,
старший викладач кафедри загальнотеоретичної, конституційної
та цивілістичної юриспруденції

ОСОБИСТІ НЕМАЙНОВІ ПРАВА ПОДРУЖЖЯ, ЇХ ЗАКРІПЛЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ

Сучасне суспільство всіляко намагається піддавати ревізійнізму ті чи інші поняття, явища. Ще починаючи з кінця ХХ сторіччя ведуться розмови про те, що інститут шлюбу зазнав краху, що відбувається руйнація сім'ї, як основного осередку суспільства, що ми втрачаємо родинні цінності, тощо. Проте аналіз сучасного українського законодавства говорить про інше.

Так, Сімейний кодекс України своєю метою ставить зміцнення сім'ї, як соціального союзу конкретних осіб, утвердження почуття обов'язку перед батьками, дітьми та іншими членами сім'ї, побудови сімейних відносин на паритетних засадах, на почуттях взаємної любові та поваги, взаємодопомоги і підтримки. Сім'я визначається первинним та основним осередком суспільства.

На відміну від законодавства радянського періоду особлива увага приділена питанням реальної рівності подружжя, регулюванню особистих немайнових прав подружжя. Вважаємо, що це свідчить про розуміння державою важливості духовного, морального фундаменту сім'ї, вихованні громадян в дусі поваги до кожної людини, її особистості, додержання прав і законних інтересів особи, незалежно від віку, статі,